

Laïcitat: l'excepció francesa en crisi a França

Carles Armengol / *Catalunya Religió*

Michel Onfray, el filòsof francès, ateu confés i militant, acaba de proposar que França incorpori una assignació tributaria de l'Estat a les confessions religioses mitjançant una casella a la declaració de la renda per tal que catòlics, jueus, musulmans o ateus expressin les seves preferències. A l'estil de la "creueta" espanyola però oberta a més opcions. Veient aquesta proposta, especialment sorprenent per la personalitat del seu autor, ens podem preguntar: què està passant a la França de la laïcitat?

Sovint, ni que sigui per qüestions estrictament geogràfiques, quan Catalunya ha volgut mirar a Europa s'ha aturat a França i no ha anat gaire més enllà. Així ha passat en la qüestió de la relació de l'Estat amb les confessions religioses.

El concepte d'Estat laic, o la mateixa idea de la "laïcitat", que són expressions extremament problemàtiques i interpretades de maneres molt diferents, entre nosaltres se solen entendre "a la francesa", que no deixa de ser una manera particular, entre moltes altres, d'enfocar aquestes qüestions.

La **laïcitat francesa**, que té com a expressió legal la coneguda i encara vigent Llei de 1905 que estableix una estricta separació entre l'Estat i les esglésies i comunitats religioses, supera el marc del caràcter de l'Estat per arribar al paroxisme de predicar la laïcitat de la societat. Una laïcitat, doncs, que **ha esdevingut com una religió d'Estat** que gairebé situa tot fet o tota manifestació de caràcter religiós en el terreny de la sospita i aspira a reduir-les o confinar-les a l'estricta esfera privada.

Aquest mena de "laïcitat", que a voltes se'ns vol presentar com a model per a Catalunya, no deixa de ser **una excepció en el conjunt d'Europa**. És més, fins i tot a la centralista França, hi ha determinats Departaments –aquells de tradició més germanòfila– on la Llei de 1905 no és d'aplicació i l'Estat francès paga el salari als ministres de culte.

A la mateixa França, cada vegada hi ha més veus que posen de relleu les **limitacions d'aquest model de laïcitat** com a forma de gestionar el fet religiós en una societat plural i en un règim de llibertat.

En aquest sentit, van ser molt significatius els pronunciaments en el viatge de Benet XVI a França el 2008. En aquella ocasió, el president Sarkozy va reiterar la necessitat d'avançar vers una "**laïcitat positiva**", tal com ja s'havia expressat en una

anterior visita al Vaticà: **un Estat separat de l'Església però obert al diàleg, a la tolerància, a la cooperació i al respecte cap a les diferents religions**. El Papa va expressar la necessitat d'obrir una reflexió sobre "el vertader sentit i la importància de la laïcitat" i es va mostrar molt receptiu vers aquesta idea d'una laïcitat sana o positiva. Aquestes expressions han anat fent fortuna i cada cop són més emprades en el debat sobre aquesta qüestió.

Però els moviments a França no s'han produït només en aquesta esfera. Destacats exponents de **la intel·lectualitat laica francesa es mostren preocupats per la manca de cohesió social al seu país, per la qüestió religiosa** i, específicament, per l'escassa integració social i política de la població francesa més identificada amb l'islam.

En aquesta línia són molt significatius els darrers posicionaments de Michel Onfray, el filòsof de l'ateisme més destacat a França i un referent a tot Europa. En declaracions a *La Vanguardia* d'aquest 12 d'abril, aquest militant de l'ateisme proposa **que França abandoni el laïcisme** per propiciar un islam republicà, un pacte social pel qual l'Estat financi mesquites via impost de la renda, marcant una casella com es fa a Espanya amb l'Església, supervisar els sermons i protegir els musulmans, "així no estaria en mans de governs estrangers que no tenen cap raó per estimar França", una casella oberta a catòlics, jueus o ateus.

Onfray, autor d'un exitós i polèmic *Tractat d'ateologia* (2005), amb més de dos-cents mil exemplars venuts a França, no renuncia al seu ateisme, ans al contrari, i afirma que "és difícil, avui dia, pensar lliurement, i encara més pensar com a ateu". Recentment ha publicat *Pensar l'islam*. L'obra va sortir primer a Itàlia, després en català, a Edicions de 1984, i finalment a França, on va ajornar la seva publicació per no fer-ho immediatament després dels atemptats de novembre a París.

L'autor, que segueix denunciant el que ell considera caràcter alienant de la religió i de tots els dogmes, fa un pas més enllà de les seves opcions per entendre que **la convivència demana reconèixer l'altra i propiciar la llibertat de tots**.

L'Estat pot ser laic però no pot imposar la laïcitat a la societat. Aquesta és –i ha de poder ser- plural.